

GIÁO DỤC Ý THỨC GIỮ GÌN BẢN SẮC VĂN HÓA DÂN TỘC THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH CHO THANH NIÊN VIỆT NAM TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

Nguyễn Nhật Hào, Bùi Ngọc Gia Huy
Trường Đại học Nguyễn Huệ

Tóm tắt: Trong bối cảnh hội nhập quốc tế sâu rộng và sự bùng nổ của không gian mạng, việc bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc đang đứng trước nhiều thời cơ và thách thức đan xen. Thanh niên là lực lượng nòng cốt của sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội, là nhân tố quan trọng, quyết định tương lai và vận mệnh của đất nước. Bài viết tập trung phân tích cơ sở lý luận từ tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa và giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc, tầm quan trọng và đề xuất hệ thống giải pháp đồng bộ nhằm nâng cao hiệu quả công tác giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa cho thế hệ trẻ, góp phần xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trong giai đoạn mới.

Từ khóa: Giáo dục ý thức; bản sắc văn hóa; văn hóa dân tộc; tư tưởng Hồ Chí Minh; thanh niên Việt Nam.

EDUCATING VIETNAMESE YOUTH ON PRESERVING NATIONAL CULTURAL IDENTITY IN ACCORDANCE WITH HO CHI MINH THOUGHT IN THE CURRENT PERIOD

Abstract: In the context of deep international integration and the explosion of cyberspace, the preservation and promotion of national cultural identity faces many intertwined opportunities and challenges. Youth are the core force in the cause of building socialism, and are an important factor determining the future and destiny of the country. This article focuses on analyzing the theoretical basis from Ho Chi Minh's thought on culture and preserving national cultural identity, its importance, and proposes a comprehensive system of solutions to improve the effectiveness of educating young people on the importance of preserving cultural identity, contributing to building an advanced Vietnamese culture rich in national identity in the new era.

Keywords: Education of awareness; cultural identity; national culture; Ho Chi Minh's thought; Vietnamese youth.

Nhận bài: 08/09/2026

Phản biện: 10/10/2026

Duyệt đăng: 14/10/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đặc biệt coi trọng vai trò của văn hóa và khẳng định văn hóa phải soi đường cho quốc dân đi. Trong giai đoạn hiện nay, dưới tác động mạnh mẽ của mặt trái toàn cầu hóa, sự giao lưu, tiếp biến văn hóa diễn ra với tốc độ chóng mặt, đặc biệt là sự xâm nhập của các luồng văn hóa ngoại lai qua không gian mạng. Thanh niên Việt Nam – lực lượng xung kích, chủ nhân tương lai của đất nước, đang đứng trước những cơ hội lớn để tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại, nhưng cũng đồng thời đối mặt với nguy cơ phai nhạt bản sắc truyền thống, dao động về lập trường tư tưởng và lệch chuẩn trong lối sống. Việc nghiên cứu, vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào công tác giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc cho thanh niên trở thành một nhiệm vụ cấp thiết, mang ý nghĩa chiến lược đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

II. NỘI DUNG

2.1. Quan điểm của Hồ Chí Minh và Đảng Cộng sản Việt Nam về giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc

Nói đến văn hóa là nói đến bản sắc, bởi đây chính là yếu tố giúp phân biệt dân tộc này với một dân tộc khác. Đó là lòng yêu nước nồng nàn, ý chí tự cường dân tộc, tinh thần đoàn kết, ý thức cộng đồng gắn kết cá nhân – gia đình – làng xã – Tổ quốc; lòng nhân ái, khoan dung, trọng nghĩa tình, đạo lý, đức tính cần cù, sáng tạo trong lao động; sự tinh tế trong ứng xử, tính giản dị trong lối sống... Bản sắc văn hóa dân tộc Việt Nam là tài sản vô giá, là linh hồn của dân tộc được hun đúc qua hàng ngàn năm dựng nước và giữ nước với bao biến cố thăng trầm của lịch sử; được viết lên bằng máu, nước mắt và mồ hôi của cả dân tộc Việt Nam. Chính vì vậy, bản sắc văn hóa là biểu tượng của sự trường tồn, là cầu nối giữa quá khứ, hiện tại và tương lai của dân tộc.

Người chỉ rõ, bản sắc văn hóa dân tộc là một di sản vô cùng quý giá, thể hiện đặc tính của nền văn hóa dân tộc, giúp phân biệt nền văn hóa của dân

tộc này với dân tộc khác. Vì vậy, trong quá trình xây dựng nền văn hóa mới, Người chỉ rõ chúng ta phải: “phát huy cốt cách dân tộc” (Hồ Chí Minh, 2011, p. 77), “lột cho hết tinh thần dân tộc” (Hồ Chí Minh, 2011, p. 255); nghĩa là phải biết giữ gìn và phát huy những bản sắc văn hoá riêng của dân tộc mình. Thực hiện tốt vấn đề này, đất nước mới có đủ sức đề kháng để đối phó với mọi sự xâm lăng về văn hóa, âm mưu đồng hóa văn hóa của kẻ thù và phát huy được sức mạnh nội sinh, đưa nước ta ngày càng phát triển.

Với tầm nhìn của một nhà văn hóa lớn, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, nội dung giáo dục bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc phải bắt đầu từ giáo dục lịch sử và phải đặc biệt quan tâm đến việc giáo dục lịch sử cho mọi tầng lớp nhân dân. Người căn dặn: “Dân ta phải biết sử ta, cho tường gốc tích nước nhà Việt Nam” (Hồ Chí Minh, 2011, p. 350). Hiểu lịch sử dân tộc tức là hiểu được sự sinh tồn, sự sống, sự sáng tạo văn hóa của dân tộc tích lũy qua quá trình lịch sử, từ đó mỗi người trân trọng, giữ gìn và phát huy những giá trị văn hóa đó trong điều kiện lịch sử mới. Giữ gìn bản sắc dân tộc không có nghĩa là nền văn hóa khép kín. Giữ gìn bản sắc nhưng đồng thời phải tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại để làm giàu cho nền văn hóa của dân tộc.

Người chỉ rõ: “Tây phương hay Đông phương có cái gì tốt ta học lấy để tạo ra một nền văn hóa Việt Nam. Nghĩa là lấy kinh nghiệm tốt của văn hóa xưa và văn hóa nay, trau dồi cho văn hóa Việt Nam thật có tinh thần thuần túy Việt Nam để hợp với tinh thần dân chủ” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2015, p. 350). Như vậy, mục đích của việc tiếp thu văn hóa nhân loại là để làm giàu cho văn hóa Việt Nam, xây dựng văn hóa Việt Nam hợp với tinh thần dân chủ. Nội dung là tiếp thu toàn diện bao gồm Đông, Tây, kim, cổ. Tiêu chí tiếp thu là cái gì hay, cái gì tốt ta học lấy. Lấy văn hóa dân tộc làm gốc, coi đó là điều kiện, cơ sở để tiếp thu văn hóa nhân loại. Vì vậy, bản sắc văn hóa dân tộc luôn đóng vai trò then chốt, tạo nên sức sống bền bỉ và mãnh liệt của cộng đồng người Việt Nam.

Nhận thức sâu sắc ý nghĩa to lớn trong việc giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc, coi đây là trách nhiệm thiêng liêng của mỗi người Việt Nam yêu nước, trong suốt chặng đường hơn 90 năm

lãnh đạo cách mạng, Đảng luôn dành sự quan tâm đặc biệt cho sự nghiệp phát triển văn hóa. Nhiều chỉ thị, nghị quyết đã được ban hành nhằm động viên tối đa các nguồn lực nội sinh và ngoại sinh, góp phần bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc; ngay từ khi chưa giành được độc lập cho dân tộc, trong Đề cương văn hóa Việt Nam, Đảng đã chủ trương phát triển văn hóa với ba định hướng lớn: “Dân tộc – Khoa học – Đại chúng; tiếp đến, trong Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VII, Đảng nhấn mạnh việc xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc; Nghị quyết Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa VIII) đã chỉ rõ: “Phương hướng chung của sự nghiệp văn hóa nước ta là phát huy chủ nghĩa yêu nước và truyền thống đại đoàn kết dân tộc, giữ gìn bản sắc dân tộc phải đi liền với chống lạc hậu, lỗi thời trong phong tục, tập quán, lề thói cũ...” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2015, p. 305).

Gần đây nhất, trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV tiếp tục khẳng định yêu cầu “phát triển con người Việt Nam toàn diện, xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, để văn hóa thực sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2026, p. 12). Tất cả đều là minh chứng, việc giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc luôn là một chủ trương lớn, nhất quán và xuyên suốt của Đảng trong toàn bộ quá trình lãnh đạo sự nghiệp cách mạng Việt Nam.

2.2. Tầm quan trọng của việc giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc cho thanh niên

Thanh niên là bộ phận đặc biệt của xã hội, có vị trí quan trọng trong suốt tiến trình lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc ta. C. Mác chỉ rõ: “Do những quy luật phát triển khách quan của xã hội, thanh niên bao giờ cũng giữ vai trò quan trọng trong việc kế thừa và phát triển những thành tựu của người đi trước” (C. Mác & Ph. Ăngghen, 1995, p. 23). Kế thừa di sản tư tưởng của C.Mác, Ph.Ăngghen và V.I.Lênin, trong quá trình tìm đường cứu nước và lãnh đạo cách mạng, Hồ Chí Minh luôn đề cao vị trí, vai trò và đặt niềm tin sâu sắc vào thế hệ trẻ. Tháng 8/1947, trong Thư gửi thanh niên, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà.

Thật vậy, nước nhà thịnh hay suy, mạnh hay yếu, một phần lớn là do các thanh niên” (Hồ Chí Minh, 2011, p. 216). Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, việc giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc cho thanh niên giữ vai trò đặc biệt quan trọng, mang tính chiến lược lâu dài đối với sự phát triển bền vững của đất nước.

Trước hết, thanh niên là lực lượng xã hội giữ vai trò trung tâm trong công cuộc phát triển và đổi mới đất nước – việc nhận thức đầy đủ về giá trị của bản sắc văn hóa sẽ góp phần quan trọng vào việc hình thành nhân cách, định hướng lối sống, nâng cao ý thức công dân và bồi dưỡng tình yêu quê hương, đất nước. Trong bối cảnh toàn cầu hóa, khi các trào lưu văn hóa ngoại lai xâm nhập ngày càng mạnh mẽ, thanh niên chính là “tuyến đầu” trong việc tiếp cận, lựa chọn và truyền tải các giá trị văn hóa. Họ là những người năng động, sáng tạo, dễ tiếp thu cái mới, đồng thời cũng dễ bị ảnh hưởng bởi các trào lưu, xu hướng văn hóa ngoại lai. Nếu không được giáo dục đầy đủ nhận thức và ý thức về giá trị của bản sắc văn hóa dân tộc, thanh niên dễ rơi vào tình trạng “hòa tan” văn hóa, chạy theo lối sống thực dụng, từ đó làm xói mòn các giá trị truyền thống.

Thứ hai, bản sắc văn hóa dân tộc chính là nền tảng tinh thần, sức mạnh nội sinh giúp đất nước đứng vững và phát triển bền vững. Trong lịch sử dân tộc, chính tinh thần yêu nước, lòng tự hào dân tộc, cùng với ý chí kiên cường được nuôi dưỡng từ những giá trị văn hóa truyền thống đã giúp nhân dân ta vượt qua biết bao thử thách. Ngày nay, trong xã hội hiện đại với nhiều biến động khó lường, việc giáo dục thanh niên nhận thức rõ vị trí, vai trò của văn hóa dân tộc là yêu cầu cấp thiết, nhằm giúp thế hệ trẻ có khả năng nhìn nhận đúng đắn, biết trân trọng và chọn lọc các giá trị tinh hoa của nhân loại.

Thứ ba, giáo dục văn hóa đóng vai trò quan trọng trong việc hình thành nhân cách, đạo đức và xây dựng lối sống lành mạnh cho thanh niên. Những giá trị truyền thống như lòng hiếu thảo, tinh thần tương thân tương ái, lễ nghĩa, trọng đạo lý... đã từ lâu trở thành những chuẩn mực đạo đức căn bản, góp phần nuôi dưỡng lối sống tử tế, trách nhiệm và nhân văn trong mỗi cá nhân. Trong bối

cảnh xã hội hiện đại, khi dòng chảy thông tin trở nên quá tải, đa chiều, thậm chí lệch chuẩn và các giá trị sống bị đảo lộn, việc giáo dục thanh niên nhận diện, trân trọng và giữ gìn các giá trị văn hóa truyền thống càng trở nên cấp thiết và có ý nghĩa đặc biệt.

2.3. Một số giải pháp tăng cường giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc theo tư tưởng Hồ Chí Minh cho thanh niên Việt Nam trong giai đoạn hiện nay

Thứ nhất, giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc cho thanh niên qua các môn học trong nhà trường.

Trong bối cảnh toàn cầu hóa mạnh mẽ, thanh niên Việt Nam cần được trang bị nền tảng văn hóa vững chắc để không bị hòa tan trong dòng chảy hội nhập. Thông qua giảng dạy các môn học khác nhau, giảng viên sẽ truyền thụ cho thanh niên là những học sinh, sinh viên những kiến thức chuyên môn và liên hệ với thực tiễn, giúp thanh niên có cách nhìn toàn diện về thực tiễn, lịch sử và con người Việt Nam. Đặc biệt, giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc, tinh thần tự cường dân tộc thông qua các môn Lý luận chính trị nhằm xây dựng thế giới quan, nhân sinh quan khoa học, cách mạng và phương pháp luận biện chứng, xây dựng niềm tin khoa học, củng cố định hướng chính trị, lập trường tư tưởng.

Thứ hai, giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc cho thanh niên thông qua hoạt động của các tổ chức Đoàn – Hội, các câu lạc bộ.

Vai trò của tổ chức Đoàn – Hội là vô cùng quan trọng cùng đồng hành với thanh niên, là lực lượng nòng cốt, là ngọn cờ tập hợp và phát huy sức mạnh của thanh niên trong việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc. Vì vậy, để tổ chức và nâng cao hiệu quả hoạt động trong việc giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc cho thanh niên, Đoàn Thanh niên và Hội sinh viên cần phối hợp chặt chẽ trong việc tổ chức các đợt sinh hoạt chính trị trong đoàn viên, thanh niên gắn với dịp kỷ niệm các ngày lễ, sự kiện chính trị quan trọng của đất nước bằng nhiều hình thức phong phú như: diễn đàn, tọa đàm, ngày hội thanh niên, liên hoan tuyên truyền ca khúc cách mạng, xem phim lịch sử... để bồi đắp lòng yêu nước, ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc, khát vọng vươn lên trong học sinh,

sinh viên. Đề cao vai trò nêu gương của cán bộ Đoàn; nhân rộng điển hình tiên tiến gắn với đẩy mạnh việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; phát huy tinh thần tự học tập, rèn luyện, phấn đấu trong cán bộ, đoàn viên, thanh thiếu niên, từ đó, bồi dưỡng nâng cao chất lượng đoàn viên và công tác bồi dưỡng, giới thiệu đoàn viên ưu tú cho Đảng.

Thứ ba, giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc cho thanh niên qua việc phát huy tính tích cực và chủ động của thanh niên.

Mọi giải pháp sẽ chỉ có hiệu quả khi thanh niên chủ động tham gia, tích cực học hỏi và có ý thức trách nhiệm với việc bảo tồn và phát huy văn hóa dân tộc. Chúng ta cần tạo điều kiện để thanh niên tự học, tự tìm hiểu và tự khám phá về văn hóa. Khuyến khích họ tham gia vào các hoạt động văn hóa, các dự án cộng đồng, để họ có cơ hội thể hiện bản thân, đóng góp sức mình vào việc xây dựng và phát triển văn hóa. Chúng ta cần tôn vinh, khen thưởng, động viên kịp thời với những tập thể, cá nhân, dự án, ý tưởng hay trong gìn giữ và bảo tồn văn hóa do thanh niên thực hiện, qua đó, tạo động lực cho những người khác noi theo.

Thứ tư, giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc cho thanh niên thông qua các phương tiện thông tin đại chúng.

Nhu cầu văn hóa tinh thần của thanh niên hiện nay có nhiều điểm mới so với trước đây. Thông tin đại chúng, nhất là Internet, truyền hình góp phần quan trọng đáp ứng nhu cầu văn hóa tinh thần của thanh niên, có tác động trực tiếp, mạnh mẽ đến tư tưởng, tình cảm, thị hiếu thẩm mỹ, hình thành nhân cách của họ. Các phương tiện thông tin đại chúng tham gia giáo dục truyền thống yêu nước cho thanh niên bằng cách đẩy mạnh tuyên truyền truyền thống yêu nước, tôn vinh những anh hùng, liệt sĩ, danh nhân văn hóa của dân tộc, các giá trị

đạo đức truyền thống; tuyên truyền, biểu dương các nhân tố mới tích cực trong đời sống xã hội. Các phương tiện thông tin đại chúng cũng là công cụ quan trọng để phản bác các luận điệu sai trái, bảo vệ nền tảng tư tưởng, củng cố lòng tin và khơi dậy tinh thần trách nhiệm công dân.

Thứ năm, tạo môi trường thuận lợi, nâng cao năng lực hội nhập quốc tế cho thanh niên.

Văn kiện Đại hội XIV của Đảng Cộng sản Việt Nam nhấn mạnh yêu cầu “phát triển con người Việt Nam toàn diện, xây dựng con người có tri thức, đạo đức, sức khỏe và năng lực sáng tạo” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2026, p. 13), qua đó tạo nền tảng để các thế hệ trẻ, trong đó có thanh niên, chủ động thích ứng với môi trường quốc tế và tham gia hiệu quả vào các lĩnh vực phát triển mới. Trên cơ sở đó, cần tiếp tục hoàn thiện môi trường học tập, lao động và sáng tạo, tạo điều kiện để thanh niên tiếp cận tri thức khoa học – công nghệ hiện đại, nâng cao kỹ năng hội nhập, năng lực ngoại ngữ và tư duy toàn cầu.

III. KẾT LUẬN

Giáo dục ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc theo tư tưởng Hồ Chí Minh cho thanh niên Việt Nam là nhiệm vụ chiến lược, lâu dài, có ý nghĩa quyết định đối với sự trường tồn của văn hóa và sự phát triển bền vững của đất nước. Khi thế hệ trẻ được trang bị đầy đủ bản lĩnh chính trị, phong văn hóa vững vàng và lòng tự hào dân tộc sâu sắc, họ sẽ trở thành những “pháo đài” vững chắc bảo vệ hồn cốt dân tộc, đưa văn hóa Việt Nam vươn xa trong tiến trình hội nhập quốc tế. Vì vậy, các cấp, các ngành, đặc biệt là gia đình, nhà trường và tổ chức Đoàn – Hội, cần phối hợp chặt chẽ để đổi mới nội dung, phương pháp giáo dục văn hóa cho thanh niên; đồng thời, tạo môi trường thực tiễn để thế hệ trẻ được trải nghiệm, kế thừa và phát huy giá trị văn hóa dân tộc trong đời sống hiện đại.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Đảng Cộng sản Việt Nam. (2015). Văn kiện Đảng toàn tập (Tập 57). Nhà xuất bản Chính trị quốc gia – Sự thật.
- Đảng Cộng sản Việt Nam. (2026). Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV (Tập I). Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật.
- Hồ Chí Minh. (2011). Hồ Chí Minh toàn tập (Tập 3). Nhà xuất bản Chính trị quốc gia – Sự thật.
- C. Mác, & Ph. Ăngghen. (1995). C. Mác – Ph. Ăngghen tuyển tập (Tập 36). Nhà xuất bản Chính trị quốc gia.